

Asia: VN/17575/2021-OKM-72

Luonnos hallituksen esitykseksi SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne esitykseen sisältyvistä ehdotuksista

Yliopistoverkosto Sosnet kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. SORA-lainsäädännön uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa sääntelyn soveltamista eri koulutusasteilla sekä vähentää tulkinnanvaraisuutta. Tavoite on kannatettava, ja esityksen sisältö parantaa monilta osin koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia soveltaa sääntelyä. Esityksessä on paikoin vielä epäselvyyksiä, joita olisi näkemyksemme mukaan hyvä täsmentää.

Esityksen ehdotus rikosrekisteriotteen tarkistamisen laajentamisesta tilanteisiin, joissa koulutukseen liittyy harjoittelua tai käytännön tehtäviä alaikäisten lisäksi iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden parissa on perusteltu. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden joukon tarkastelua olisi tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan myös esimerkiksi vakavista mielenterveyden häiriöistä tai päihderiippuvuuksista kärsiviä henkilöitä.

Esityksessä käytetty ilmaisu ”olennaisesti” jättää liiallisesti tulkinnanvaraa rikosrekisteriotteen tarkastamisen tarpeellisuuteen. Tulkinnanvaraisuuden jättäminen sääntelyyn voi johtaa epäyhdenvertaisiin käytäntöihin. Esityksen mukaan rikosrekisteriote tarkistettaisiin vain kerran opintojen aikana ensimmäisen harjoittelun yhteydessä. Esimerkiksi sosiaalityön opintoihin voi liittyä useampi harjoittelujakso opintojen eri vaiheissa ja harjoittelujen välillä voi olla useampi vuosi. Näin ollen näemme, että rikosrekisteriote tulisi tarkastaa vähintään kerran kandidaatintutkinnon aikana ja uudelleen maisterintutkinnon aikana, tai aina harjoitteluun mentäessä, jos harjoittelujen välillä on pidempi aika.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan oikeus osallistua harjoitteluun tai käytännön tehtäviin voitaisiin evätä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian käsittelyn ajaksi enintään kuukaudeksi kerrallaan. Lisäksi päätösvalta opiskeluoikeuden pidättämisestä siirrettäisiin yliopiston hallitukselta rehtorille. Muutokset ovat perusteltuja, sillä tilanteet edellyttävät usein nopeaa reagointia. Prosessien joustavoittamisen näkökulmasta voisi olla perusteltua jättää sääntelyyn

mahdollisuus delegoida tarvittaessa päätösvaltaa esimerkiksi dekaaneille tai muille toimielimille. Tämä mahdollistaisi joustavamman ja tarkoituksenmukaisemman päätöksenteon.

Esityksen mukaan opiskelijan siirtäminen toiseen koulutukseen olisi mahdollista vain opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen yhteydessä. Tavoitteena on turvata opiskelijan oikeus valituskelpoiseen päätökseen, mitä voidaan pitää perusteltuna opiskelijoiden oikeusturvan näkökulmasta. Käytännössä mahdollisuus siirtää opiskelija toiseen koulutukseen jo SORA-prosessin aikana voi kuitenkin olla tärkeä vaihtoehto tilanteissa, joissa opiskelijan terveydentila, toimintakyky tai soveltuvuus alalle on heikentynyt, mutta opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytykset eivät täyty tai opiskeluoikeuden peruuttaminen ole tarkoituksenmukaista. Vapaaehtoinen siirtyminen opiskelijalle soveltuvammalle alalle voi olla joustava ratkaisu tilanteeseen, mahdollistaa myös jo suoritettujen opintojen hyväksilukemisen ja tukea opiskelijan valmistumista. Yliopistojen mahdollisuus käyttää

harkintavaltaa ja toteuttaa tutkinto-ohjelman vaihtaminen yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä opiskelijan kanssa olisi hyvä turvata sääntelyssä myös jatkossa. Sosnet katsoo, että korkeakouluilla tulisi jatkossakin olla mahdollisuus toteuttaa tutkinto-ohjelman vaihtaminen opiskelijan suostumuksella.

Näkemyksemme mukaan sääntelyä olisi hyvä tarkentaa päihteidenkäytön näkökulmasta. Nykyinen sääntely tunnistaa päihteiden käyttöön liittyvistä riskeistä lähinnä huumausaineiden käytön. Käytännössä myös alkoholin ongelmakäyttö tai alkoholiriippuvuus voivat olennaisesti heikentää opiskelijan toimintakykyä ja vaarantaa turvallisuuden tehtävissä, jotka edellyttävät tarkkuutta, vastuullisuutta ja hyvää harkintakykyä.

Lisäksi esityksessä jää edelleen epäselväksi, milloin SORA-prosessi katsotaan virallisesti alkaneeksi ja miten sitä edeltävät tukitoimet suhteutuvat vireilletuloon. Vireilletulon ajankohta sekä korkeakoulujen oikeudet velvoitteet, kuten tiedon saamiseen ja antamiseen liittyvät velvoitteet sekä ilmoitusvelvollisuus Lupa- ja valvontaviranomaiselle, tulisi määritellä laissa nykyistä täsmällisemmin. Täsmällinen määrittely on tärkeää etenkin oikeudenmukaisten prosessien ja asiakasturvallisuuden varmistamisen näkökulmista.

Kommentit ehdotusten vaikutuksista

Ei lausuttavaa.

Mitä näkemyksiä teillä on ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta?

Korkeakouluille laadittava yhteinen SORA-opas on näkemyksemme mukaan kannatettava ehdotus. SORA-lainsäädäntö on osin vaikeasti tulkittavaa, ja prosessien ratkaisut ilman yhtenäistä ohjeistusta voivat asettaa korkeakoulut ja opiskelijat eriarvoisiin tai epäyhdenmukaisiin tilanteisiin tai vaarantaa oikeusturvan toteutumisen yksittäisissä tilanteissa. Oppaan olisi tärkeää sisältää ehdotuksia ja ohjeistusta päätöksenteosta, dokumentoinnista, opiskelijan osallisuudesta ja kuulemisesta, oikeusturvakysymyksistä, hyvistä käytännöistä, prosessiin osallistuvien toimivallasta, sekä prosessin vastuunjaosta.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Ei lausuttavaa.

Fiorentino Vera

Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet